

А. Кашин, координатор проектів Київського міжнародного інституту соціології (КМІС):

«Нині на державному рівні, на рівні навчальних закладів, в академічних колах обговорюють необхідність входження українських університетів у міжнародні університетські рейтинги. КМІС проводив соціологічне опитування, у якому вивчалось, як роботодавці та випускники оцінюють перспективи українських ВНЗ у цьому напрямі.

Насамперед ми визначили, які функції, на думку респондентів, найважливіші для наших вищих навчальних закладів. Як відомо, дослідники вищої освіти виділяють три місії університетів: перша – навчання студентів, передача їм знань; друга – проведення наукових досліджень, створення й поширення нових знань і технологій; третя – активний вплив на економічне, соціальне й культурне життя регіонів, у яких вони розташовані. Важливими складовими останньої місії є навчання протягом життя (lifelong learning), наукові дослідження на замовлення бізнесу, а також самостійне втілення наукових розробок у життя в інноваційних парках, технопарках, створення бізнес-інкубаторів, у яких працівники й випускники ВНЗ можуть утілювати свої наукові розробки. Технологічні парки є в українських університетів – наприклад, у НТУ «Київський політехнічний інститут», Харківському національному університеті, Львівського національного університету, НУ «Львівська політехніка» і в деяких інших.

Найважливішою функцією ВНЗ роботодавці і студенти вважають навчання студентів, далі – наукові дослідження і в останню чергу – вплив на життя регіону. Для роботодавців насамперед важливо, щоб ВНЗ надавали випускникам якісні знання, а навчальні програми відповідали сучасним вимогам. Що стосується наукових досліджень, то в нас іще з часів СРСР вони здебільшого проводилися в системі Академії наук, а ВНЗ були «за бортом» наукового процесу. Діяльність у рамках третьої місії (вплив на життя регіону) – це поки що нетипово для українських ВНЗ і не зовсім зрозуміло для роботодавців і випускників. Однак можна припустити, що діяльність у рамках цієї місії набуде більшого значення, оскільки університет може бути центром громадського життя в регіоні.

<...> Ми спробували дізнатися в респондентів, який підхід може бути використано в українських умовах для створення так званих університетів світового класу. Є три підходи – їх називає у своїй книжці «Створення університетів світового класу» міжнародний експерт у галузі вищої освіти Д. Салмі. Усі вони базуються на визначальній ролі уряду в розвитку вузівської науки. Перший підхід полягає в тому, що уряд може розвивати кілька ВНЗ країни, які мають потенціал для перетворення в передові

навчальні заклади, надаючи їм істотну підтримку. Другий підхід полягає в тому, що уряд може стимулювати ВНЗ до злиття й трансформації в нові університети, які могли б забезпечити синергію. І третій підхід – уряд створює університет світового класу з нуля, “з чистої дошки”.

Ми запитали учасників дослідження “Який, на вашу думку, підхід до створення університетів, конкурентоспроможних на світовому рівні, буде найбільш ефективним в українських умовах?”. На думку 55 % працедавців і 44 % випускників, потрібно визначити 20–30 найкращих університетів і надавати їм фінансову допомогу й підтримку для ефективної модернізації. Прибічниками об’єднання наявних університетів стали 23 % працедавців і 29 % випускників. Створення університету світового класу “з нуля” вважають найефективнішим кроком 11 % працедавців і 16 % випускників.

<...> На мій погляд, хороші перший і третій підходи, хоча останній і потребує дуже великих фінансових інвестицій. На перший підхід нині орієнтований Китай, на другий – Данія, Франція, а також Росія. Третій підхід намагається взяти на озброєння Казахстан, країна, яка хоче зробити свою економіку менш ресурсозалежною та орієнтується на модель «економіки знань».

<...> Якщо розглянути згадані раніше КНУ імені Т. Шевченка, КПІ, НаУКМА, можна припустити, що використання такої стратегії (втїлення першого підходу. – Ред.) навряд чи призведе до негативних наслідків. У цих (та в ряді інших) університетах перебувають найкращі українські наукові школи, вони мають певний пріоритет в одержанні державного замовлення на навчання студентів. Нова стратегія дасть змогу цим навчальним закладам проводити активнішу наукову діяльність, наприклад залучати до співпраці вчених системи Академії наук.

<...> Як показують результати дослідження, 85 % працедавців і 78 % випускників вважають, що представлення українських ВНЗ у міжнародних університетських рейтингах важливе. Слід зазначити, що в міжнародних рейтингах представлено сильні науково-дослідні університети. І логічно, що працедавці мають бути зацікавлені в розвитку досліджень в українських ВНЗ. Працедавці можуть бути зацікавлені в тому, щоб Україна була представлена в таких рейтингах, бо це поліпшить якість й актуальність навчальних програм, якість підготовки та дасть змогу залучати до роботи кращі науково-педагогічні кадри. Тим часом студенти ВНЗ, престижність яких підвищується, стануть більш конкурентоспроможними в отриманні грантів і стипендій, у вступі на магістерські програми в закордонні університети.

<...> Гадаю, має бути спільна зацікавленість (у розвитку науково-дослідної діяльності ВНЗ і, відповідно, у просуванні в міжнародні рейтинги.

– Ред.) і працедавців, і студентів, і університетських дослідників, і насамперед держави, оскільки це дуже важливий аспект діяльності ВНЗ на глобальному освітньому ринку та в сучасних умовах “економіки знань”. У результаті в Україні може з’явитися більше університетів, представлених у міжнародних рейтингах, і не тільки на 500-х позиціях. Потрапити ж у 200 провідних світових університетів – для українських ВНЗ досить амбіційне завдання, і важко сказати, наскільки воно здійсненне найближчими роками, оскільки потребує дуже великих фінансових вкладень з боку держави» *(Кириченко І. Українські університети: рейтинги «на виріст» // Дзеркало тижня. Україна (<http://gazeta.dt.ua/EDUCATION/ukrayinski-universiteti-reytingi-na-virist.html>). – 2013. – 11–18.01).*